

V risalnici naj pada svetloba skozi okna le na eni, in sicer na levi strani risajočih, da morejo učenci svoja dela lahko pregledovati. Strogo je tudi na to paziti, da učenci med risanjem nimajo oči preblizo papirja ali table, ker se s tem vid slabi in kratkovidnost pospešuje.

O odgoji.

Spisal Jos. Ciperle.

(Konec.)

Tu je tudi na pravem mestu opazka, naj se otroku, ki se je odvadil materinih persi, dajó kolikor mogoče iz mesnih in rastlinskih tvarin sestavljena jedila.

Kako pa vpliva duh na telo? — Spomin na smert sorodnikov in prijateljev napolni naše oči s solzami; velik strah pobeli v kratkem času lasé, skerbi čez dolgo. Človeku se že dostikrat na obrazu vidi, kake so njegove notranje zmožnosti, zato se ne imenuje zastoj obraz ogledalo naše duše.

To tesno zvezo duha s telesom učinjajo gibni živci, ki so razpeljani iz možganov po vseh udih; telo z duhom pa vežejo čutni živci.

Ali duh ima večo oblast čez telo, nego telo čez njega. In telo more imeti tudi moč, da ga lahko uboga. „Dober služabnik mora krepak biti.“ (Rousseau.)

Zato mora odgoja skerbeti tudi za telo, da je stori sposobno, kolikor mogoče, podvreči se v vsem duhu. Največ strasti prebiva v mehkužnem telesu, in tu rogovilijo tembolj, čem manj je mogoči jim vstreci.

Prednosti, ktere smo sedaj našтели, ima pa le odrasli človek; novorojeno dete jih še nima.

„Telo njegovo je sicer že precej razvito. Vsi udi so na njem, vsak ima svojo navadno podobo, vsak je sestavljen iz onih pervin, iz katerih truplo odraščenega. Ali teh popolnosti nima duša. Ona tako rekoč spi v njem. Pervi čas njegovega življenja je le odmenjen za telesno razvijanje; zato tudi otrok v prvih dneh le spi, já, diha, giblje ude svojega telesa in organe glasú. On ne vidi še nič prav določno, ako ravno ima sredstva za to. Telo postaje v tem času vedno popolnejše; in ako bi se to tako nadaljevalo, postal bi otrok v malih letih odrasten. Ali v kratkem se pomanjša spanje in rast, in kakor to ponehuje, tako se pomnčuje razvoj njegove duše, in že v otroški starosti stoji dušno in telesno življenje na enaki stopinji; ali v mladeniških letih dušno življenje preseza telesno.“ (Dittes.)

Ker pride človek slaboten na svet mora se odgojevati in odgoja mu mora dati, česar nima, in kar bode pozneje potreboval. Ker pa se mora odgojevati ves človek, kateri je iz duše in telesa, deli se tudi njegova odgoja v: dušno in telesno. In sicer mora ta dvojna odgoja vedno

v soglasji biti. Napačna je misel, da se imajo pečati stariši le s telesno, šola pa le z dušno odgojo, t. j. da imajo stariši skerbeti le za jed, za primerno obleko, za gibanje in spanje, in šola le za to, da se otrok kaj nauči. Res nekatere dolžnosti so odredjene čisto starišem, na pr. jed, obleka, spanje; resnično je tudi, da ima šola skerbeti najbolj za dopolnovanje dušnih moči. Ali tudi stariši morajo blažiti duha, in šola mora tudi kaj storiti za telo. V ta namen je vpeljana telovadba v šole. Dušna in telesna odgoja mora vedno vstric hoditi. Tako dela tudi natora. Ona ustvari rastlini najpervo korenino, in jo vterdi v zemljo, in potem še le požene deblo; tako naj tudi odgoja vterdi najpervo telo, potem naj začne gojiti duha. Ali natora ne ostane pri tem. Čim krepkejše postaje deblo, tem močnejše napravlja korenino; tudi odgoja, ako dopolnuje dušne zmožnosti, naj uri in vadi še vedno zelo. Rastlina, ki ne more razprostreti svojih korenin, zamerje; kako bi ne poginil tudi človek, čega telo se zanemarja!

Kaj je človekov namen, čemu naj se odgojuje? — Važno in jako opravičeno vprašanje.

Odgovor na to nam daje sv. pismo: „Bodite popolni, kakor je vaš oče v nebesih“.

Tedaj je človekov namen, prizadevati si po popolnosti, in v tej nam je vzor Bog sam. — Kak pa je Bog? — Tega t^h sami ne vedeli prav — brez razodenja. Zdaj pa vemo, in v sv. pismu se nam kaže, da je Bog ljubezen, v ljubezni se nam je razodel in v ljubezni se mu nasprot človek približuje. Človekov namen tukaj je toraj, da Boga ljubi, ljubi pa tudi ljudi.

Človek je namreč prisiljen živeti v človeški družbi. S tem mu je dana tudi priložnost, vresničevati to ljubezen. Človek, ki ne ljubi svojega bližnjega, je čisto nezmožen ljubiti Boga. On mora ljubiti vse ljudi, ali pred vsem svoje najbližnje. Zató ima Rousseau prav, ko pravi: „Ne zaupajte onim kozmopolitom, ki iščejo dolžnosti v daljavi. Oni ljubijo Tatare, da jim ni treba ljubiti svojih bližnjih“. Mnogi se pregrešijo tako.

Pri drugih je pa le golo pravilo, da človek mora vse ljudi enako ljubiti. Če pade komu brat v vodo in ž njim čisto tuja oseba, po ktere-rega bo najprej posegel? Brez ugovora po svojega brata. Kaj se vse ne govori, in kaj se le stori?

Sploh bi bilo želeti, da bi se ne nosila ljubezen toliko po ustih, ampak da bi se bolj izraževala v djanjih.

Kako se nam pa razodeva božja ljubezen? — Ona postavi z rojstvom človeka med ljudi, ki imajo dolžnost skerbeti za njihovo ohranitev. Ljubezen starišev bi mu dala življenje, njih ljubezen ga ohranja pogina, njih ljubezen mu daje perve moči in prvo odgojo.

Da bi pač stariše tudi pri odgoji vedno navdajala čista ljubezen! Da bi bilo pač njihovo ravnanje vedno izgledno za otroka! Ali kako redki so taki stariši! — Malo jih je tudi, ki so prepričani o resnici tega, kar otrokom govoré. Le kar od serca pride, k sercu gré. Hlinjenje je za vsacega nespodobno, najbolj pa za one, ki so v izgled drugim. Lepa in resnična beseda najde lepo mesto; padla bo v otroško serce, ter je navduševala za vse lepo, pravo in dobro. V vsi družini bo vladala resnicoljubnost, odkritoserčnost in ljubezen. Lehkomišljenost, zavist in laž bodo izginile. Mladina bode starišev ponos, in biser cele občine.

Kolik blagoslov je tedaj ljubezen med roditeljema in ljubezen do otrok! Naj bi se stariši vedno spominjali besed, ktere jim je zaklical nemški pisatelj Jean Paul: „Stariši! učite ljubiti, t. j. ljubite, kajti tako bote dobro podučevali in izgojevali svoje otroke“.

Ko stopi otrok v šolo, vzbudi učiteljeva ljubezen v otroku tudi ljubezen do njega. Ta ljubezen se pa razširi v otroku tudi v ljubezen do součencev. — Pozneje postane ud občine in cele države. „Država je popolna zveza prostih ljudi za vživanje pravic in splošnega prida.“ (Grotius.) — V dobro vredjeni državi imajo vsi udje enake pravice, vsi enako korist od njenega obstanka; ali oni se pa tudi zanimajo za njen obstanek, vsi so zvezani v ljubezni med seboj, vsi enako občutijo njeno zlo in dobro. Ali država, ki ne daje enacih pravic *) vsem udom, je prava solzna dolina, prava jetnišnica vseh podložnih. Namestu ljubezni do nje se vseli sovraštvo v njihova serca, namestu skerbi za njen obstanek želja za njen razpad.

Ker je pa tudi država odgojilnica ljudi, je njena odgovornost tem večja, čem manj stori za vzgojevanje ljubezni.

Iz tega je razvidno, da je namen človekov tudi postati državljan.

„Vendar odgoja ne sme na to paziti, da napravi iz otroka dobrega državljana, ampak da naredi iz njega dobrega in umnega človeka.“ Dobro odgojevan človek je navadno tudi dober državljan, kajti kdor se odgojuje za družega, se odgojuje tudi za pervega. (Rousseau.) Nespačetno je tedaj od starišev, ki že v zibelki odločijo otroka za ta ali ta stan. Kolikokrat jim napravi otrok čerto čez račun. Za duhovnika namenjeni sin je dostikrat najhujši nasprotnik duhovščine; za nuno odločena hči se spremeni, mnogokrat v nuni čisto nasprotno žensko.

Daljni namen človekov je delo. Njemu se ne sme toliko praviti, ampak kazati se mu mora, kako naj dela. Kako abotno je od nekterih učiteljev, ki mučijo glavo učencev z golimi pravili, izgledov pa le malo ali čisto nič ne pokažejo! Tudi ni dovolj, ako govori učitelj svojim učencem: „Ljubite Boga, ljubite stariše, ljubite domovino!“ Kaj pomaga

*) t. j. ktere jim gredeó po stanu, starosti, službi itd., torej vsakemu svoje, pa ne enake ali tiste. Vreda.

to, ako je sam brezverniki, ako zametuje svoje stariše, ako zaničuje svojo domovino. Njegove besede bodo polnile ušesa, ali sercá ne.

Zoper to se pa greši zató, ker mislijo nekteri, da zamore otrokov razum zapopasti vse to, kar njihov. — Otrok je otrok, in mož je mož. Na otroka se morajo staviti vse druge terjatve, nego na moža. Kakor otrok raste, dobiva več moči; zato se morajo tudi terjatve pomnožiti. Ali le s časom. Kakor se nevidno množé otrokove moči, tako naj se nevidno pomnože tudi tirjatve.

Predno skončam svoj spis, moram omeniti še neko stvar. Rekel sem že, da je odgoja jako imenitna, kajti ona tako rekoč iz človeka napravi človeka v pravem pomenu. Zato bi bilo želeti, da bi se ta predmet tudi med Slovenci obdeloval z večo pazljivostjo, nego se je do sedaj. Pišejo se knjige, ki govoré o zboljššanji zemlje, o požlahtnovanji dreves, ali mnogo potrebníši bi bile knjige o zboljšševanji in požlahtnovanji človekovem. Te naj bi se širile med prostim ljudstvom, ter jih učile, kako imajo ravnati z otroci, ki so najlepši in najžlahtnejši zaklad, ki se ga more misliti človek. *)

Dr. Jakob Zupan.

Da je vzrojila „Krajnska Čbelica“ in da so združeni spet domovini prepévati jeli mladi pesniki, povod k temu dal je (gl. Oesterr. Morgenblatt; Jordan's Jahrbücher 1843) učenosti velikan, profesor in poslej knjižničar, Matija Čop (r. 1797, u. 1835). Iz „Čbelice“ same, ktere vredovanje je oskerboval tedanji knjižniški pisar Miha Kastelic, pa je razvidno, da je k njenemu vzroju največ pripomogel in postal tako prvi Čbeličar:

1) Dr. Jaka Zupan, kajti on je rodil „Čbelico“, ktero je tedanjemu poglavarju Ilirskega kraljestva podala bila „Hvaležna Krajnsina“: on je, ako se ne motim, Kastelico zložil že omenjeno naslovnico: „Prijetlam Krajnsine;“ njegovih pesmic se v prvih treh bukvicah nahaja največ, kar ni brez pomembe. — V III. Bukvicah l. 1832 je dotedanjim „Čbeličarjem“ najslavnejši Čbeličar dr. Fr. Prešern izpustil lastne seršene, in med drugimi dr. J. Zupanu, kteri je pikal in zbadal rad druge, zapél tudi najprej:

Pušičarjem,

Ni, bratec! vsaka ž'val lesica,
In epigram ne vsak pušica.

*) Skoro vse stareje slovstvo naše je mérito na to, in tudi novejšé na pr. družba sv. Mohorja, domači časniki itd. učijo in učijo, kako naj se vzreja mladina, kako odgoja človeštvo. Klicati je treba sedanjemu veku le: Prav si odgovoril, veš že veš, ali stori tudi tako, in boš živel — boš dosegel časno in večno srečo. Vr.